

Якимчук Ірина Павлівна

ВПЛИВ МОТИВАЦІЇ НА РОЗВИТОК ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Сучасне суспільство ставить високі вимоги до формування творчої особистості в процесі навчання. Це передбачає необхідність постійного удосконалення навчального процесу, впровадження нових підходів і методів, спрямованих на розвиток творчого мислення учнів. Передумовою створення нових програм та підходів є глибокий та всебічний аналіз особливостей творчого мислення та умов його формування у ході навчання. Однією з провідних сфер діяльності особистості є потребово-мотиваційна сфера, тому, на нашу думку, перспективним напрямком є вивчення особливостей зв'язку змін у потребово-мотиваційній сфері та розвитком творчого мислення. Підлітковий вік характеризується виникненням ієрархії мотивів, стійкості домінуючих мотивів, формуванням та закріпленням стильових характеристик мислення.

Розробка проблеми розвитку мислення в підлітковому віці здійснювали П.П.Блонський, Л.С.Виготський, Г.С.Костюк, С.Л.Рубінштейн, М.Н.Шардаков, В.В.Давидов, З.І.Калмикова, В.А.Крутецький, Ж.Піаже та ін. Мотиваційна регуляція діяльності вивчалася О.М.Матюшкіним, А.К.Марковою, Д.І.Фельдштейном, М.Р.Гінзбургом, Е.Д.Телегіною та ін. У шерегу праць показано вплив мотивації на ефективність діяльності (В.А.Асеев, Т.Г.Богданова, Є.П.Ільїн, О.К.Тихоміров, М.Г.Ярошевський, Х.Хекхаузен, Д.С.Макклеланд та ін.). Дослідники виокремлювали групи мотивів і описували їхні властивості, які можна усвідомлено використовувати в управлінні власною активністю і творчою діяльністю. Вивчення мотивів дає змогу проникнути у невербальні сфери мислення, розкрити закономірності саморегулювання і самоуправління, виокремити поряд зі спонукальною і смислотвірною функцією мотивів їх структуруючу функцію. Стосовно підліткового віку ці питання залишилися поза увагою дослідників. Зокрема, недостатньо розроблені питання, що стосуються динаміки творчого мислення залежно від специфіки

домінуючих мотивів, впливу мотивів на розвиток вербального і невербального мислення, вплив можливостей цілеспрямованого формування творчого мислення підлітків за допомогою перетворення їх мотиваційної сфери.

Проблема творчого мислення донині не залишається чітко визначеною та однозначною. Зокрема, деякі автори (Г.С.Альтшуллер), або ж співвідносять ці поняття по-різному (Е.де Боно, І.С.Семенов). З іншого боку, не визначені чіткі критерії творчого мислення.

У рамках психології творчості існує низка теорій та концепцій, а також окремих теоретичних та емпіричних досліджень з окремих аспектів (Р.Арнхейм, Н.С.Лейтес, А.В.Брушлінський, О.К.Тихомиров та ін.). Відсутність єдиної теорії творчості загалом та творчого мислення зокрема є істотною трудностю при використанні цих понять. Разом з тим вивчення творчості та творчого мислення в певний віковий період вимагає детального аналізу їх змісту.

У процесі вивчення теоретичних підходів до аналізу творчого мислення визначився цілий комплекс проблем, які виникли вже на етапі формулювання єдиного поняття, що характеризує процес мислення у творчому акті. Термінологічна різноманітність представлена в літературі такими поняттями: «креативне мислення», «продуктивне мислення», «дивергентне мислення», «нешаблонне мислення», «латеральне мислення». Поняття «креативне мислення» у більшості праць використовується як синонім творчого мислення, водночас як інші терміни мають свої змістові специфічні відмінності, які слід розглянути.